

Nr 328.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål; given Stockholms slott den 20 september 1946.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härigenom jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag
till
Lag
med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Mål angående brott som avses i § 3 tryckfrihetsförordningen upptages, om den skrift som föranlett åtalet är tryckt i stad i vars rådhusrätt enligt gällande bestämmelser jämte borgmästaren finnas minst två lagfarna ledamöter, vid den rådhusrätten men i annat fall vid rådhusrätten i stad som är säte för länsstyrelsen i det län där skriften är tryckt eller, om den staden hör till domsaga, vid den rådhusrätt i länet med angiven sammansättning som är närmast tryckningsorten.

Beträffande sådan utom riket på svenska språket tryckt skrift, å vilken huvuddistributören finnes angiven, vare dennes boningsort ansedd som tryckningsort.

Är vid talans väckande tryckningsorten eller, i fall som avses i andra stycket, huvuddistributörens boningsort ej känd eller är fråga om annan utom riket tryckt skrift än i andra stycket sägs, vare som tryckningsort ansedd ort där skriften anträffas.

2 §.

I mål varom i 1 § förmåles skall rätten vid förberedande behandling så snart ske kan utreda vem som är ansvarig för skriftens innehåll; och må rätten därvid meddela beslut i sådan fråga. Tillika skall bestämmas, huruvida frågan om skriftens innehåll är brottsligt skall prövas av jury.

Vid målets beredande må rätten, även då fråga är om allmänt åtal, höra part eller annan så ock meddela beslut i fråga om målets avvisande.

Om särskild talan mot beslut, varigenom rätten ogillat invändning av den tilltalade, att han icke är ansvarig för skriftens innehåll, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat angående invändning om rättegångshinder.

3 §.

Då jury skall medverka, skola i samband med målets beredande vid sammanträde med parterna inför rätten de åtgärder för juryns bildande vidtagas som i tryckfrihetsförordningen stadgas. Sedan målets beredande slutförts, skall rätten utsätta tid för huvudförhandling inför juryn.

Skall jury ej medverka, varde målet, sedan beredandet slutförts, utsatt till huvudförhandling i den för brottmål i allmänhet gällande ordningen.

4 §.

Angående rättens sammansättning vid huvudförhandling inför jury gälle vad i rättegångsbalken är i allmänhet föreskrivet om domförhet vid huvudförhandling. De till tjänstgöring i juryn utsedda skola genom rättens försorg skriftligen kallas till förhandlingen; och skall kallelsen innehålla såväl uppgift å den tid inom vilken anmälan om laga förfall eller begäran om befrielse från jurymanuppdraget på annan grund senast bör vara till rätten inkommen som ock erinran om påföljd för försummelse att hörsamma kallelsen.

Visar juryman laga förfall eller beviljas honom befrielse från jurymanuppdraget, inkallas suppleant till tjänstgöring. Finner rätten att juryman icke styrkt laga förfall eller avslås begäran om befrielse från uppdraget, varde jurymannen underrättad därom. De av rätten uttagna suppleanterna skola inkallas i den ordning vari de utlottats och de av part utsedda suppleanterna i den ordning de nämnts.

Uteblir juryman å tid till vilken förhandlingen inför juryn utsatts, skall suppleant för den uteblivne inkallas, om uppskov med målet därigenom kan undvikas. Äger den uteblivne ej laga förfall och vållas av utevaron uppskov med målet, vare han skyldig att ersätta statsverket och parterna den kostnad som genom försummelsen uppkommer; dock må ersättningsskyldigheten jämkas efter vad rätten finner skäligt.

5 §.

Då fulltalig jury tillstädeskommit inför rätten, skola juryns medlemmar avlägga denna försäkran: »Jag N. N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag såsom ledamot i denna jury efter bästa förstånd skall besvara de frågor som av rätten framställas och i obrottslig tystnad hålla såväl vad under juryns överläggningar yttras som huru de särskilda medlemmarna rösta. Detta vill och skall jag som en ärlig och oppriktig domare troget hålla.»

6 §.

Vid huvudförhandlingen äger juryman att med rättens tillstånd framställa fråga till part, vittne, sakkunnig eller annan.

Fortsatt huvudförhandling må ej hållas, med mindre juryns sammansättning är oförändrad.

7 §.

Sedan förhandlingen inför juryn blivit förd till slut, skall rätten utan uppskov till juryns besvarande skriftligen avfatta frågan huruvida skriftens innehåll är brottsligt efter det eller de lagrum som åklagaren eller målsäganden funnit tillämpliga. Avser åtalet flera brott eller föranleder målets beskaffenhet i övrigt flera frågor, skola de framställas var för sig. Innan frågorna till juryn slutligen avfattas, skall närvarande part beredas tillfälle

att yttra sig över desamma. Därefter överlägga juryn i enrum under en av juryn utsedd ordförande. Framställd fråga skall av juryn besvaras med ja eller nej. Ej må juryn åtskiljas innan samtliga frågor blivit besvarade.

8 §.

Vid juryns överläggning skola handlingarna i målet jämte rättens protokoll vara tillgängliga för juryn.

Juryns beslut skall grundas å vad vid huvudförhandlingen inför juryn förekommit. Har ny huvudförhandling ägt rum, skall beslutet grundas å vad därvid förekommit.

Juryns svar skall, skriftligen avfattat, tillställas rätten, varefter dom skall meddelas senast påföljande söckendag.

9 §.

Juryman åtnjuter av statsmedel dagtraktamente och reseersättning enligt de grunder som gälla för landstingsmän.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälla i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Genom lagen upphäves lagen den 9 april 1937 (nr 118) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 maj 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler fråga om *ändrad lagstiftning angående rättegången i tryckfrihetsmål* samt anför följande.

Enligt lagen den 9 april 1937 (nr 118) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål skall åtal för innehållet i tryckt skrift upptagas, om skriften är tryckt i stad i vars rådhusrätt enligt gällande bestämmelser jämte borgmästaren finnas minst två lagfarna ledamöter, vid den rådhusrätten men i annat fall vid rådhusrätten i stad som är säte för länsstyrelsen i det län där skriften är tryckt. I nya RB förutsättes, att rådhusrätter som icke ha minst tre lagfarna ledamöter skola indragas. Detta föranleder, att fråga kan uppkomma om förläggande även av vissa residensstäder under landsrätt. Möjlighet därtill har också numera beretts genom en år 1945 vidtagen ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 263) om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. På grund härav böra de nyssnämnda forumreglerna för tryckfrihetsmål fullständigas med stadganden om laga domstol för det fall att både tryckningsorten och residensstaden lyda under häradsrätt.

Även i ett annat avseende uppkommer genom processreformen behov av tillägg till de nuvarande bestämmelserna om rättegången i tryckfrihetsmål. Enligt 1 kap. 11 § nya RB skall rådhusrätt i grövre brottmål bestå av en lagfaren domare och nämnd. I tryckfrihetsmål där jury medverkar skulle det emellertid knappast vara lämpligt att samtidigt låta nämnd deltaga i handläggningen. Särskilda föreskrifter torde därför böra givas angående rättens sammansättning i dylika mål.

Slutligen må framhållas att åtskilliga av de stadganden som meddelas i 1937 års lag numera blivit överflödiga, enär enahanda regler enligt nya RB gälla för rättegång överhuvud. De bestämmelser som sålunda erhållit motsvarighet i nya RB böra tydligen icke vidare bibehållas.

Med hänsyn till nu berörda förhållanden har processlagberedningen i sitt den 17 mars 1944 avgivna betänkande angående nya RB:s införande m. m. (SOU 1944: 9 och 10) framlagt förslag till ny lag i förevarande ämne.

I forumfrågan förordar beredningen, att vid landsrättsförläggning av residensstad häradsrätten skall vara tryckfrihetsdomstol i rådhusrättens ställe. Detta har medfört, att ökad betydelse kommit att tillmätas spörsmålet om rättens sammansättning i jurymål. I sådant avseende föreslås, att rätten skall bestå av en lagfaren domare samt att juryn skall, sedan den ensam avgjort frågan om den åtalade skriftens brottslighet, sammanträda med domaren och fungera som nämnd vid målets slutliga avdömande.

För genomförande av dessa beredningens förslag förutsattes ändring i tryckfrihetsförordningen. I betänkandet har också upptagits utkast till bestämmelser därom. Dessa medtogos dock icke bland de förslag till grundlagsändringar i anledning av processreformen som genom proposition (nr 246) framlades för 1944 års riksdag. I propositionen framhöll dåvarande departementschefen, statsrådet Bergquist, att särskilt förslaget om utvidgning av juryns befogenhet borde bliva föremål för förnyade överväganden i sammanhang med en tillämnad allsidig utredning angående revision av tryckfrihetsförordningen. Numera ha särskilda sakkunniga tillkallats för att verkställa en sådan utredning. Förslag som dessa sakkunniga kunna komma att framlägga beträffande tryckfrihetsprocessens utformning kunna emellertid ej leda till grundlagsändring förrän efter utgången av innevarande andrakammarperiod eller således tidigast år 1949. Med hänsyn härtill och då nya RB avses skola träda i kraft redan den 1 januari 1948 måste i avvaktan på utredningens resultat en provisorisk reglering ske av ifrågavarande spörsmål. Jag anhåller att nu få upptaga till behandling frågan om en dylik provisorisk reglering.

Vad först angår reglerna om *forum* föreskrives i tryckfrihetsförordningen, att mål rörande innehållet i tryckt skrift skall upptagas vid rådhusrätt enligt vad därom stadgas i särskild lag, stiftad i den ordning § 87 regeringsformen föreskriver. Härav följer, att om residensstad lägges under landsrätt, tryckfrihetsmål som bort upptagas vid den indragna rådhusrätten i stället måste hänvisas till annan rådhusrätt. Därvid torde endast rådhusrätt i stad inom länet böra ifrågakomma. Såsom processlagberedningen framhållit skulle nämligen anlitande av domstol utom länet medföra åtskilliga svårigheter bland annat i fråga om juryns sammansättning. Något oundgängligt behov av att kunna anvisa forum i annat län torde ej heller föreligga. På sätt anförts i propositionen 1944: 246 synes man åtminstone tills vidare ej ha anledning att räkna med att rådhusrätten i någon residensstad skall komma att indragas utan att i länet fortfarande finnes någon stad med rådhusrätt. I övrigt bör som villkor för behörighet uppställas, att rådhusrätten har minst tre lagfarna ledamöter. Därest flera rådhusrätter med sådan sammansättning finnas inom länet, synes företräde böra givas åt den som är närmast tryckningsorten.

I fråga om *rättens sammansättning i jurymål* vill jag framhålla, att nya RB:s bestämmelser om medverkan av nämnd i rådhusrätt vid handläggningen av grövre brottmål främst motiverats därmed, att det i dessa mål vore av särskild vikt att allmänheten genom sina målsmän toge del i dömandets ansvar och därigenom erhöle förtroende för det sätt varpå domstolen fullgjorde sin

uppgift. I de tryckfrihetsmål om vilka nu är fråga blir denna synpunkt i väsentlig mån tillgodosedd redan genom juryns deltagande. Den omständigheten att straffmätningen sker utan medverkan av lekmän synes mig ej böra tillmätas alltför stor betydelse. I tryckfrihetsmål kommer det nämligen mera sällan i fråga att tillgripa straff jämförliga med dem som ådömas i vanliga svårare brottmål. I avbidan på en slutlig reglering av den föreliggande frågan torde därför den nuvarande organisationen av domstolen utan olägenhet kunna bibehållas även i de jurymål där brottet är av grövre beskaffenhet. Rådhusrätten bör således då jury medverkar alltid ha den sammansättning som i nya RB är i allmänhet föreskriven för domförhet vid huvudförhandling. I rätten böra alltså liksom för närvarande sitta tre ledamöter.

Genom att förutsättningar saknas att nu genomföra förslaget om befogenhet för juryn att vid målets avdömande fungera såsom nämnd bortfaller anledningen till en av beredningen föreslagen ändring i jurymannaförsäkrans lydelse. Det är vidare icke utan grundlagsändring möjligt att, såsom beredningen förordat, låta rätten i juryn insätta en person med uppgift att vara juryns ordförande. På grund härav erfordras vissa jämkningar i beredningens förslag. Dessutom torde ändring böra ske även på en annan punkt i förslaget.

Beträffande domstolens sammansättning i mål som enligt lag eller överenskommelse mellan parterna skola handläggas *utan jury* har beredningen förordat, att rätten alltid skall bestå av en lagfaren domare och nämnd. Förslaget härom sammanhänger nära med beredningens ståndpunktstagande i fråga om domstolsorganisationen i jurymål. Såsom redan framhållits förutsätter jag, att i sistnämnda avseende tills vidare skall gälla detsamma som för närvarande samt att frågan om medverkan av lekmän även vid det slutliga avdömandet framdeles skall upptagas till förnyat övervägande. I avvaktan därpå torde i tryckfrihetsmål som ej handläggas med jury rätten lämpligen böra sammansättas efter de grunder som enligt nya RB skola tillämpas i vanliga brottmål. Detta betyder, att rätten i regel skall vara domför med tre lagfarna ledamöter men i mål om grövre brott bestå av lagfaren domare med nämnd.

Vad beredningen eljest föreslagit synes mig lämpligt och torde böra genomföras.

Från de utgångspunkter för vilka sålunda redogjorts har jag låtit inom departementet utarbeta nytt förslag till *lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål*. I den mån skälen för de ändringar departementsförslaget innefattar i förhållande till gällande lag ej framgå redan av det förut anförda, ber jag att få hänvisa till beredningens betänkande.

Både tryckfrihetsförordningen och den nuvarande rättegångslagen för tryckfrihetsmål utgå från att alla dylika mål äro att betrakta såsom brottmål. Enligt nya RB anses som brottmål endast mål, i vilka talan föres om ansvar. Rör mål vari talan grundas på brottslig gärning uteslutande skadestånd eller annat enskilt anspråk, skall målet handläggas i den för tvistemål stadgade

ordningen. Vad tryckfrihetsmål beträffar torde emellertid grundlagsstadgandena om juryprövning få anses innebära, att — frånsett mål om inbjudning till deltagande i lotteri — rätt att påkalla medverkan av jury skall finnas i alla fall då frågan om tryckt skrifts brottslighet göres till föremål för rättslig prövning. Jag förutsätter därför, att tryckfrihetsmål fortfarande i regel skola behandlas i enlighet med föreskrifterna i den särskilda rättegångslagen, även om något ansvarsyrkande icke framställts. Om skadeståndstalan föres särskilt, sedan frågan om skriftens brottslighet redan avgjorts i annan rättegång mot svaranden, lär emellertid handläggning enligt reglerna för tvistemål kunna ifrågakomma.

Den föreslagna lagen bör uppenbarligen träda i kraft samtidigt med nya RB, d. v. s. den 1 januari 1948. I mål vari stämning utfärdats eller rättegång eljest inletts före nämnda dag bör dock den nuvarande lagen alltjämt äga tillämpning.

Härefter hemställer föredraganden, att lagrådets utlåtande över förenämnda inom departementet upprättade förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

F ö r s l a g

till

L a g

med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Mål angående brott som avses i § 3 tryckfrihetsförordningen upptages, om den skrift som föranlett åtalet är tryckt i stad i vars rådhusrätt enligt gällande bestämmelser jämte borgmästaren finnas minst två lagfarna ledamöter, vid den rådhusrätten men i annat fall vid rådhusrätten i stad som är säte för länsstyrelsen i det län där skriften är tryckt eller, om den staden lyder under häradsrätt, vid den rådhusrätt i länet med angiven sammansättning som är närmast tryckningsorten.

Beträffande sådan utom riket på svenska språket tryckt skrift, å vilken huvuddistributören finnes angiven, vare dennes boningsort ansedd som tryckningsort.

Är tryckningsorten eller, i fall som avses i andra stycket, huvuddistributörens boningsort ej känd, när talan väckes, eller är fråga om annan utom riket tryckt skrift än i andra stycket sägs, vare som tryckningsort ansedd ort där skriften anträffas.

2 §.

Mål varom i 1 § förmåles skall av rätten företagas till förberedande behandling så snart ske kan. Finnes part eller annan böra höras, förordne rätten därom.

Vid målets beredande skall utredas vem som är ansvarig för skriftens innehåll; beslut i sådan fråga så ock i fråga om måls avvisande må meddelas under målets beredande. Om särskild talan mot beslut, varigenom rätten ogillat invändning av den tilltalade, att han icke är ansvarig för skriftens innehåll, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat angående invändning om rättegångshinder.

Vid målets beredande skall tillika bestämmas, huruvida frågan om skriftens innehåll är brottsligt skall prövas av jury.

Skall jury ej medverka, varde målet, sedan beredandet slutförts, utsatt till huvudförhandling i den för brottmål i allmänhet gällande ordningen.

3 §.

Då jury skall medverka, skola i samband med målets beredande vid sammanträde med parterna inför rätten de åtgärder för juryns bildande vid-

tagas som i tryckfrihetsförordningen stadgas. Åklagaren eller målsäganden skall närmare angiva i vilket hänseende han påstår skriften vara brottslig jämte det eller de lagrum som han finner tillämpliga.

4 §.

Sedan målets beredande slutförts, skall rätten utsätta tid för huvudförhandling inför juryn. Angående rättens sammansättning vid huvudförhandlingen gälla vad i rättegångsbalken är i allmänhet föreskrivet om domförhet vid sådan förhandling. De till tjänstgöring i jury utsedda skola genom rättens försorg skriftligen kallas till förhandlingen; och skall kallelsen innehålla såväl uppgift å den tid inom vilken anmälan om laga förfall eller begäran om befrielse från jurymanuppdraget på annan grund senast bör vara till rätten inkommen som ock erinran om påföljd för försummelse att hörsamma kallelsen.

Visar juryman laga förfall eller beviljas honom befrielse från jurymanuppdraget, inkallas suppleant till tjänstgöring. Finner rätten att juryman icke styrkt laga förfall eller avslås begäran om befrielse från uppdraget, varde jurymannen underrättad därom. De av rätten uttagna suppleanterna skola inkallas i den ordning vari de utlottats och de av part utsedda suppleanterna i den ordning de nämnts.

Uteblir juryman å tid till vilken förhandlingen inför juryn utsatts, skall suppleant för den uteblivne inkallas, om uppskov med målet därigenom kan undvikas. Äger den uteblivne ej laga förfall och vållas av utevaron uppskov med målet, vare han skyldig att ersätta statsverket och parterna den kostnad som genom försummelsen uppkommer; dock må ersättningsskyldigheten jämkas efter vad rätten finner skäligt.

5 §.

Då fulltalig jury tillstädeskommit inför rätten, skola juryns medlemmar avlägga denna försäkran: »Jag N. N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag såsom ledamot i denna jury efter bästa förstånd skall besvara de frågor som av rätten framställas och i obrottslig tystnad hålla såväl vad under juryns överläggningar yttras som huru de särskilda medlemmarna rösta. Detta vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla.»

6 §.

Målet handlägges vid huvudförhandlingen i juryns närvaro. Juryman äger att med rättens tillstånd framställa fråga till part, vittne, sakkunnig eller annan.

7 §.

Sedan förhandlingen inför juryn blivit förd till slut, skall rätten utan uppskov till juryns besvarande skriftligen avfatta frågan huruvida skriftens innehåll är brottsligt efter det eller de lagrum som åklagaren eller målsäganden funnit tillämpliga. Avser åtalet flera brott eller föranleder målets

beskaffenhet i övrigt flera frågor, skola de framställas var för sig. Innan frågorna till juryn slutligen avfattas, skall närvarande part beredas tillfälle att yttra sig över desamma. Därefter överlägga juryn i enrum under en av juryn utsedd ordförande. Framställd fråga skall av juryn besvaras med ja eller nej. Ej må juryn åtskiljas innan samtliga frågor blivit besvarade.

8 §.

Vid juryns överläggning skola handlingarna i målet jämte rättens protokoll vara tillgängliga för juryn.

Juryns beslut skall grundas på vad vid huvudförhandlingen inför juryn förekommit. I beslutet må ej deltaga jurymän som ej övervarit hela huvudförhandlingen. Har ny huvudförhandling ägt rum, skall beslutet grundas på vad därvid förekommit.

Juryns svar skall, skriftligen avfattat, tillställas rättens ordförande, varefter dom skall meddelas senast påföljande söckendag.

9 §.

Över alla mål som omförmälas i 1 § skall genom rättens försorg föras särskild dagbok.

10 §.

Jurymän åtnjuta av statsmedel dagtraktamente och reseersättning enligt de grunder som gälla för landstingsmän.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; den skall dock ej äga tillämpning i mål vari stämning utfärdats eller rättegång eljest inletts före nämnda dag.

Genom lagen upphäves lagen den 9 april 1937 (nr 118) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 september 1946.

Närvarande:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 14 juni 1946 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 maj 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Sven Strömberg.

Förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

1 §.

I förevarande paragraf stadgas, att tryckfrihetsmål skall upptagas, om den skrift som föranlett åtalet är tryckt i stad, i vars rådhusrätt enligt gällande bestämmelser jämte borgmästaren finnas minst två lagfarna ledamöter, vid den rådhusrätten men i annat fall vid rådhusrätten i stad, som är säte för länsstyrelsen i det län där skriften är tryckt, eller, om den staden lyder under häradsrätt, vid den rådhusrätt i länet med angiven sammansättning, som är närmast tryckningsorten.

Enligt nya RB skall rådhusrätt alltid bestå av, jämte borgmästare, minst två lagfarna ledamöter. Skulle den nu föreslagna lagen ha varit avsedd att slutligt reglera rättegången i tryckfrihetsmål, borde ifrågavarande stadgande ha erhållit en avfattning, som bättre överensstämmer med reglerna i nya RB. Såsom föredragande departementschefen anfört, innebär förslaget emellertid allenast en provisorisk reglering av omförmälda spörsmål, avsedd att gälla för tiden intill slutförandet av den nu pågående utredningen angående revision av tryckfrihetsförordningen. Under denna tid komma på grund av stadgandet i 26 § i det av riksdagen antagna förslaget till lag om införande av nya RB att i flera städer bibehållas rådhusrätter, i vilka icke finnas, förutom borgmästaren, minst två lagfarna ledamöter. Vid sådant förhållande synes avfattningen av förevarande stadgande kunna godtagas.

2 och 3 §§.

Innan tryckfrihetsmål utsättes till huvudförhandling, bör av rätten utredas vem som är ansvarig för skriftens innehåll, och på förhand skall tillika bestämmas, huruvida jury skall medverka. Medför tillämpningen av de allmänna processreglerna, att förberedelse äger rum, bör denna uppenbarligen omfatta nyss nämnda förberedande åtgärder. Nya RB innehåller emellertid icke några bestämmelser om förberedelse i mål om allmänt åtal, och med avseende å tryckfrihetsmål av detta slag erfordras närmare reglering av de förberedande åtgärder, som enligt vad förut sagts böra vidtagas. De föreskrifter, som i ämnet lämnats under 2 §, kunna emellertid tänkas orsaka den missuppfattningen, att rätten i tryckfrihetsmål ej skulle ingå i annan förberedande behandling än som omtalas i sagda paragraf. Även om faran för dylikt missförstånd ej tages i beräkning, synes det mindre tillfredsställande, att förevarande lag beträffande mål, i vilka förberedelse sker enligt nya RB, upprepar där meddelade stadganden om handläggningen. Genom ändrad formulering och omgruppering av innehållet i 2 § första, andra och tredje styckena torde vad nu anmärkts kunna avhjälpas, på samma gång som viss fördel uppnås i systematiskt avseende. Sålunda kan 2 § inledas med föreskrift om att i mål, varom i 1 § förmäles, rätten skall vid förberedande behandling så snart ske kan utreda vem som är ansvarig för skriftens innehåll samt att rätten därvid må meddela beslut i sådan fråga; i anslutning härtill angives, att tillika skall bestämmas, huruvida frågan om skriftens innehåll är brottsligt skall prövas av jury. Såsom andra stycke kan lämpligen givas bestämmelse om att rätten vid målets beredande må, även då fråga är om allmänt åtal, höra part eller annan så ock meddela beslut i fråga om målets avvisande, varefter det fullföljdsstadgande, som i förslaget återfinnes i andra styckets andra punkt, upptages såsom paragrafens tredje stycke.

Lagrådet vill därjämte förorda, att det föreslagna sista stycket i 2 § överföres till 3 §. Med hänsyn till att stadgandet behandlar det mindre vanliga fallet, då jury ej skall medverka, synes det böra insättas såsom andra stycke i sistnämnda paragraf.

Enligt 3 § i förslaget skall åklagaren eller målsäganden närmare angiva, i vilket hänseende han påstår skriften vara brottslig, jämte det eller de lagrum, som han finner tillämpliga. Emellertid följer av vanliga processuella regler, att stämningen i målet skall innehålla erforderliga uppgifter i detta avseende. Med hänsyn härtill och till de föreskrifter, som eljest gälla angående talans preciserande vid måls beredande och vid huvudförhandling, torde anledning saknas att meddela särskild bestämmelse i ämnet. Utgår stadgandet, kan här i stället lämpligen intagas den i 4 § givna föreskriften om att rätten, sedan målets beredande slutförts, skall utsätta tid för huvudförhandling inför juryn.

4 §.

Vid bifall till lagrådets under 2 och 3 §§ sist gjorda hemställan utgår första punkten i förevarande paragrafs första stycke.

6 och 8 §§.

Gällande lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål innehåller i 9 § andra stycket, att därest påbörjad förhandling inför juryn uppskjutes, förhandlingen skall fortsättas, om den tid, inom vilken målet återupptages till slutlig handläggning, ej överstiger fjorton dagar samt rättens och juryns sammansättning är oförändrad vid målets senare handläggning, ävensom att i annat fall ny förhandling skall äga rum. Förslaget upptager icke några motsvarande bestämmelser. I nya RB stadgas emellertid såsom villkor för fortsättning av uppskjuten huvudförhandling, att målet återupptages till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande samt att de domare, som då sitta i rätten, övervarit den tidigare handläggningen. Äro dessa villkor ej uppfyllda, skall ny huvudförhandling hållas. Då sagda bestämmelser bli tillämpliga jämväl i tryckfrihetsmål, erfordras icke i dessa delar särskilda föreskrifter i förevarande lag. Beträffande juryn stadgas i 8 § av förslaget, att juryman, som icke övervarit hela huvudförhandlingen, ej må deltaga i juryns beslut. Förslaget överensstämmer härutinnan med vad processlagberedningen föreslagit. I sin motivering har beredningen framhållit, att av sistnämnda stadgande skulle bland annat följa, att om uppskov blir nödvändigt, ny fullständig huvudförhandling måste äga rum, så snart juryns sammansättning icke är oförändrad. En sådan slutsats synes dock ej oomtvistlig, och i varje fall måste det med hänsyn till betydelsen av denna regel anses mindre tillfredsställande, att den ej kommit till direkt uttryck i lagtexten. Lagrådet vill därför hemställa, att till stadgandet i 6 § fogas ett andra stycke av innehåll, att fortsatt huvudförhandling ej må hållas, med mindre juryns sammansättning är oförändrad. Vidtages sådan ändring i förslaget, blir omförmälda föreskrift i 8 § överflödig.

9 §.

Det i denna paragraf upptagna stadgandet om förande av särskild dagbok i tryckfrihetsmål torde med hänsyn till den i 6 kap. 11 § nya RB givna regeln, att vid rätten skall över alla mål föras dagbok, icke vara erforderligt. Därest det anses påkallat att i tryckfrihetsmål föres särskild dagbok, må enligt 13 § nämnda kapitel föreskrift härom meddelas i administrativ ordning.

Nu förevarande paragraf bör alltså utgå ur förslaget.

Övergångsbestämmelserna.

Enligt vad här stadgas skall den föreslagna lagen ej äga tillämpning i mål, vari stämning utfärdats eller rättegång eljest inletts före den 1 januari 1948. Föreskriften överensstämmer ej helt med reglerna i 12 §

förslaget till lag om införande av nya RB. I detta förslag uppställas nämligen vissa undantag från den angivna huvudregeln. En följd av olikheten mellan förslagen skulle bli, att därest ett tryckfrihetsmål, som anhängiggjorts före den 1 januari 1948, därefter på grund av återförvisning ånyo upptages av underrätten, målet såvitt angår rättegången i allmänhet skall handläggas enligt nya RB, under det att beträffande de delar av förfarandet, som regleras av den särskilda lagen om tryckfrihetsmål, äldre lag skall tillämpas. Det synes lämpligare, att i förevarande förslag, liksom i flera andra följdörfattningar till nya RB, stadgas, att i tillämpliga delar skall gälla vad i lagen om införande av nämnda balk finnes föreskrivet.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 september 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler lagrådets den 6 september 1946 avgivna utlåtande över det den 31 maj 1946 till lagrådet remitterade förslaget till *lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål*.

Med förmälan, att de av lagrådet framställda erinringarna beaktats samt att ytterligare ett par redaktionella jämkningar vidtagits, hemställer föredraganden, att det sålunda jämkade förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.